

ภาพรวมสถานการณ์ข้าวเวียดนามปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม หรือต่อไปในที่นี้จะเรียกอย่างสั้นๆ ว่า “เวียดนาม” เป็นประเทศคู่แข่งสำคัญในการส่งออกข้าวของประเทศไทยช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปัจจุบันเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวลำดับที่ ๓ ของโลก รองจากประเทศไทยและอินเดีย แต่มีความเป็นไปได้ในอนาคตที่อาจจะก้าวขึ้นเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ ๑ ของโลก การศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต การบริโภค และการค้าข้าวของเวียดนาม เพื่อ “รู้เขา รู้เรา” สามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้อย่างเหมาะสม เพื่อสามารถรักษาสถานะของการเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ ๑ ของโลก จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น

การผลิต

“ข้าว” เป็นพืชอาหารหลัก และพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของเวียดนาม เป็นพืชปลูกมากที่สุด มีเนื้อที่ปลูกทั่วประเทศคิดเป็นประมาณร้อยละ ๗๐ ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น โดยมีแหล่งปลูกข้าวสำคัญ ๒ แหล่ง ได้แก่ บริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดงทางภาคเหนือ (Red river delta) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าวเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงทางภาคใต้ (Mekong river delta) ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวสำคัญ มีขนาดใหญ่ที่สุด มีเนื้อที่ปลูกและผลผลิตข้าวคิดเป็นประมาณครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ปลูกและผลผลิตข้าวรวมทั้งประเทศ และส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออก โดยผลผลิตข้าวจากแหล่งปลูกพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง มีสัดส่วนคิดเป็นประมาณร้อยละ ๙๐ ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งสิ้นของเวียดนามในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี เริ่มมีข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับพื้นที่ปลูกข้าวบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงว่าในอนาคตอาจจะประสบปัญหา “น้ำทะเลหนุนสูง” กระทบต่อการทำการเกษตรในพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง ซึ่งเปรียบเสมือนอู่ข้าวอู่น้ำสำคัญที่สุดของเวียดนาม จากผลกระทบการก่อสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงของลาว

โดยในเวียดนามจัดแบ่งการผลิตข้าวเป็น ๓ ฤดูกาล ประกอบด้วย

(๑) การผลิตข้าวช่วงปลายฤดูหนาว-ฤดูใบไม้ผลิ จะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม เป็นการผลิตข้าวฤดูกาลผลิตหลัก มีแหล่งผลิตสำคัญบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดงทางภาคเหนือ และที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงทางภาคใต้

(๒) การผลิตข้าวช่วงฤดูร้อน-ฤดูใบไม้ร่วง จะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน เป็นการผลิตข้าวฤดูกาลรอง มีแหล่งผลิตสำคัญทางภาคใต้ของประเทศ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง

(๓) การผลิตข้าวช่วงฤดูหนาว (เดือนที่ ๑๐ ของปี) จะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม

ตามการคาดการณ์ล่าสุดของกระทรวงเกษตรและการพัฒนาชนบท (MARD) ของเวียดนาม ในปี ๒๕๕๗/๕๘ เวียดนามจะมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวประมาณ ๗.๗๐ ล้านเฮกตาร์ (ประมาณ ๔๘ ล้านไร่) ลดลงจากการคาดการณ์ช่วงก่อนหน้าประมาณ ๗๐,๐๐๐ เฮกตาร์ ผลผลิตข้าวลดลงประมาณ ๓๒๐,๐๐๐ ตันข้าวเปลือก เหลือผลผลิตประมาณ ๔๔.๘๘ ล้านตันข้าวเปลือก (เฉลี่ยประมาณ ๙๐๐ กก. ต่อไร่) หรือประมาณ ๒๘.๐๕ ล้านตันข้าวสาร ทั้งนี้ กระทรวง

เกษตรฯ เวียดนามคาดการณ์ช่วงก่อนหน้าว่าในปี ๒๕๕๗/๕๘ เวียดนามจะมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวประมาณ ๗.๗๗ ล้านเฮกตาร์ มีผลผลิต ๔๕.๒๐ ล้านตันข้าวเปลือก หรือ ๒๘.๒๕ ล้านตันข้าวสาร

โดยผลผลิตข้าวที่ลดลงมีสาเหตุหลักจากการที่ “รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายลดพื้นที่ปลูกข้าว” ในเขตพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ไปปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยเฉพาะข้าวโพดและถั่วเหลือง ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๕/๕๖ ด้วยเป้าหมายการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไปปลูกข้าวโพดและถั่วเหลือง ปีละประมาณ ๑๐๐,๐๐๐-๑๑๐,๐๐๐ เฮกตาร์ สามารถดำเนินการได้รวม ๒ ปี ประมาณ ๑๖๐,๐๐๐ เฮกตาร์ ส่งผลให้เนื้อที่ปลูกข้าวลดลงจาก ๗.๘๖ ล้านเฮกตาร์ ในปี ๒๕๕๕/๕๖ เหลือ ๗.๗๐ ล้านเฮกตาร์ ในปี ๒๕๕๗/๕๘ ซึ่งรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายจะดำเนินการลดพื้นที่ปลูกข้าวต่อเนื่องในปี ๒๕๕๘/๕๙ โดยเขตพื้นที่เป้าหมายหลักของการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไปปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่น ได้แก่ พื้นที่ปลูกข้าวที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง (Mekong River Delta) ในรอบการผลิตฤดูหนาว (ช่วงเดือนที่ ๑๐ ของปี) ซึ่งให้ผลผลิตต่ำและง่ายต่อการเกิดการระบาดของโรคและแมลง อันเป็นผลจากการปลูกข้าวต่อเนื่องยาวนานมาตลอดทั้งปี

ทั้งนี้ ตามทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญคาดการณ์ว่า “ในอนาคตเวียดนามมีแนวโน้มจะมีเนื้อที่ปลูกข้าวลดลง” ด้วยการขยายพื้นที่ปลูกข้าวจะมีข้อจำกัดมากขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ปรวนแปรไม่แน่นอน ยากต่อการคาดการณ์ ซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วงในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน หรือฝนตกมากเกินไปจนเกิด น้ำท่วม ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าว รวมถึงแนวโน้มที่ระดับน้ำทะเลจะหนุนสูงจนกระทบแหล่งผลิตข้าวสำคัญบริเวณพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง เว้นแต่จะมีมาตรการรองรับอย่างเหมาะสม พอเพียง มีประสิทธิภาพ

รายการ	ปี ๒๕๕๖/๕๗ (ปรับปรุงใหม่)	ปี ๒๕๕๗/๕๘		ปี ๒๕๕๘/๕๙
		ประมาณการ (เดิม)	ประมาณการ (ใหม่)	
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (หน่วยวัด: ๑,๐๐๐ เฮกตาร์)				
การผลิตช่วงฤดูหนาว (เดือนที่ ๑๐ ของปี)	๑,๗๗๐	๑,๗๕๐	๑,๗๐๐	๑,๖๘๐
การผลิตช่วงปลายฤดูหนาว-ฤดูใบไม้ผลิ	๓,๑๑๑	๓,๑๔๐	๓,๑๐๐	๓,๑๐๐
การผลิตช่วงฤดูร้อน-ฤดูใบไม้ร่วง	๒,๙๐๗	๒,๘๘๐	๒,๙๐๐	๒,๘๘๐
รวม	๗,๗๘๘	๗,๗๗๐	๗,๗๐๐	๗,๖๖๐
อัตราผลผลิตต่อเฮกตาร์ (หน่วยวัด: ตัน ต่อเฮกตาร์)				
การผลิตช่วงฤดูหนาว (เดือนที่ ๑๐ ของปี)	๔.๗๕	๔.๗๕	๔.๘๐	๔.๘๕
การผลิตช่วงปลายฤดูหนาว-ฤดูใบไม้ผลิ	๖.๖๗	๖.๗๐	๖.๗๐	๖.๗๕
การผลิตช่วงฤดูร้อน-ฤดูใบไม้ร่วง	๕.๔๗	๕.๕๐	๕.๕๐	๕.๕๕
เฉลี่ย	๕.๗๙	๕.๘๒	๕.๘๓	๕.๘๘
ผลผลิตรวม (หน่วยวัด: ๑,๐๐๐ ตัน)				
การผลิตช่วงฤดูหนาว (เดือนที่ ๑๐ ของปี)	๘,๔๐๗	๘,๓๑๓	๘,๑๖๐	๘,๑๔๘
การผลิตช่วงปลายฤดูหนาว-ฤดูใบไม้ผลิ	๒๐,๗๕๐	๒๑,๐๓๘	๒๐,๗๗๐	๒๐,๙๒๕
การผลิตช่วงฤดูร้อน-ฤดูใบไม้ร่วง	๑๕,๙๐๑	๑๕,๘๔๐	๑๕,๙๕๐	๑๕,๙๓๓
รวม	๔๕,๐๕๘	๔๕,๑๙๑	๔๔,๘๘๐	๔๕,๐๕๖

อย่างไรก็ดี คาดการณ์ว่าเวียดนามจะมีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นในปี ๒๕๕๘/๕๙ เป็นประมาณ ๔๕.๐๖ ล้านตันข้าวเปลือก โดยเวียดนามมีนโยบายจะขยายการผลิตข้าวในระบบ “การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ (Large-scale rice

farm)” ซึ่งได้เริ่มทดลองดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๔ และประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ แม้จะยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ โดยสามารถเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพผลผลิต ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ผลตอบแทนให้กับชาวนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนารายย่อย โดยชาวนาเขตพื้นที่ภาคเหนือและพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงมีเนื้อที่นาเฉลี่ยประมาณ ๓ ไร่ ต่อครอบครัว และ ๖ ไร่ ต่อครอบครัว ตามลำดับ

จากความสำเร็จของการทดลองผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง กระทรวงเกษตรฯ เวียดนาม จึงมีเป้าหมายจะขยายเนื้อที่ปลูกข้าวในระบบดังกล่าวเพิ่มขึ้นให้ได้ไม่น้อยกว่า ๑ ล้านเฮกตาร์ (๖.๒๕ ล้านไร่) โดยจะเพิ่มเนื้อที่การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ในเขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงให้ได้ ๓๐๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ เฮกตาร์ ภายในปี ๒๕๕๘

โดยในการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่จะดำเนินการรวบรวมชาวนารายย่อย ซึ่งมีที่นาติดต่อกันให้เป็นแปลงนาข้าวขนาดใหญ่ (กรณีการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่เขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงพบว่ามีเนื้อที่ปลูกข้าวต่อโครงการเฉลี่ย ๑๐๐-๑๕๐ เฮกตาร์ หรือ ๖๒๕-๙๓๗.๕ ไร่) แล้วทำการผลิต แปรรูป และทำการตลาด จนถึงการส่งออก อย่างเป็นระบบครบวงจร ด้วยการผนึกกำลังความร่วมมือผู้เกี่ยวข้อง ๔ ฝ่าย ประกอบด้วย ชาวนา รัฐบาล ภาคเอกชนผู้ทำธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต แปรรูป การตลาด และการส่งออก และหน่วยงานศึกษาค้นคว้าวิจัย ร่วมคิดวิเคราะห์วางแผนร่วมดำเนินการ และร่วมแบ่งปันรับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานศึกษาค้นคว้าวิจัย ร่วมให้การสนับสนุนในการผลิต แปรรูป จนถึงการตลาด

นอกจากนี้ เวียดนามได้ส่งเสริมอย่างต่อเนื่องให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวใช้วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมในการปลูกข้าว ซึ่งพบว่าได้ผลดีช่วยลดต้นทุนในการผลิตข้าว เพิ่มผลผลิต และคุณภาพผลผลิตข้าวของเกษตรกร อาทิ

(๑) หลัก “๓ ลด ๓ เพิ่ม” (ลดปุ๋ย ลดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ เพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต)

(๒) หลัก “๑ ต้อง ๕ ลด” (ต้องใช้พันธุ์ที่มีคุณภาพ ลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ ลดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ลดปุ๋ย ลดการใช้น้ำชลประทาน ลดการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว)

(๓) หลัก “๔ ดี” (ดินดี เมล็ดพันธุ์ดี การเพาะปลูกดี ผลผลิตดี)

การบริโภค

แม้ “ข้าว” จะยังเป็นอาหารหลักของประชากรเวียดนาม แต่มีแนวโน้มการบริโภคลดลงเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย เมื่อมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ประชากรมีรายได้และอำนาจซื้อมากขึ้น สามารถจัดหาอาหารชนิดต่างๆ นอกเหนือจากข้าว มาบริโภคได้มากขึ้น จากข้อมูลล่าสุดของกระทรวงเกษตรฯ เวียดนาม ปัจจุบันประชากรเวียดนามมีอัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ย ๑๓๖ กิโลกรัม ต่อคน ต่อปี โดยประชากรเขตเมืองมีอัตราการบริโภคข้าวลดลงมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรเขตชนบท และประชากรเขตเมืองมีแนวโน้มบริโภคข้าวคุณภาพดีมากขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้อัตราการบริโภคข้าวต่อคนจะลดลง แต่จากจำนวนประชากรในปัจจุบันที่เพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ ๑ ล้านคน ส่งผลให้ปริมาณการบริโภคข้าวโดยรวมยังคงเพิ่มสูงขึ้น คาดการณ์ว่าเวียดนามมีความต้องการข้าวเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นปีละประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ตัน

นอกจากนี้ ความต้องการอุปโภคบริโภคข้าวโดยรวมที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ยังเป็นผลจากความต้องการข้าวในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ซึ่งมีความต้องการปีละประมาณ ๕๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ ตัน ด้วยอัตราการเจริญเติบโตปีละ

๑๐% โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเครื่องตีประเภทยิปส์และไวน์ และความต้องการข้าวเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์และสัตว์น้ำ ทั้งที่เป็นการผสมอาหารสัตว์โดยเกษตรกรเองเพื่อใช้ในการเลี้ยงสุกร ปลา และไก่ และที่เป็นอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์และสัตว์น้ำของผู้ประกอบการค้า โดยมีปริมาณความต้องการข้าวเป็นวัตถุดิบ (ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการที่ผลิตอาหารสัตว์และสัตว์น้ำใช้เอง และผู้ประกอบการผลิตอาหารสัตว์และสัตว์น้ำเพื่อการค้า ซึ่งมีสัดส่วนความต้องการส่วนละเท่าๆ กัน) ปีละประมาณ ๒๐๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ ตัน ขึ้นกับระดับราคาของข้าวเมื่อเปรียบเทียบกับราคาของแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ชนิดอื่น เช่น ข้าวโพด และมันสำปะหลัง โดยอาจมีความต้องการสูงประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ตัน ต่อปี หากข้าวมีราคาไม่แพง

การค้า

กล่าวโดยทั่วไป ราคาข้าวในเวียดนามจะผันแปรขึ้นลงตามการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ปริมาณผลผลิตจากเก็บเกี่ยวข้าวแต่ละฤดูกาลผลิต ปริมาณการส่งออก และปริมาณข้าวคงเหลือในสต็อก โดยแต่ละปีจะมีปัญหาาราคาข้าวตกต่ำ ๒ ครั้ง ในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวรอบการผลิตหลัก (รอบการผลิตปลายฤดูหนาว-ฤดูใบไม้ผลิ) ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน สำหรับการผลิตข้าวทางภาคใต้ และช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม สำหรับการผลิตข้าวทางภาคเหนือของเวียดนาม

อย่างไรก็ดี พบว่าราคาข้าว ปี ๒๕๕๖/๕๗ ไม่เปลี่ยนแปลงขึ้นลงระหว่างปีมากนัก แม้โดยภาพรวมราคาข้าวภายในประเทศจะมีระดับราคาลดต่ำลง ยกเว้น ช่วง ๓ เดือนสุดท้าย ซึ่งมีปริมาณข้าวคงเหลือในสต็อกลดลง ทำให้ข้าวมีราคาสูงขึ้น

โดยรัฐบาลเวียดนามได้ดำเนินมาตรการสร้างเสถียรภาพราคาข้าว เพื่อให้มีให้ราคาข้าวตกต่ำ สร้างความเดือดร้อนแก่เกษตรกร ด้วยนโยบายส่งเสริมการซื้อขายข้าวตามกลไกของตลาด ให้การสนับสนุนทางอ้อม ไม่ใช่ใช้นโยบายสนับสนุนราคาโดยตรง ซึ่งจะก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด โดยจะใช้วิธีกำหนดราคาขั้นต่ำตลาด (Directed price of rice) หากราคาซื้อขายข้าวในตลาดต่ำกว่าราคาขั้นต่ำ ซึ่งมักจะเกิดช่วงหลังการเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก โดยเฉพาะช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวรอบการผลิตหลัก ช่วงเดือนมีนาคม และ/หรือมิถุนายน ของแต่ละปี รัฐบาลจะสั่งการให้ “สมาคมอาหารเวียดนาม (Vietnam Food Association: VFA)” ซึ่งมีภารกิจหลักในการกำกับดูแลการดำเนินการด้านการผลิต การแปรรูป และการค้าอาหารของเวียดนาม สั่งให้ผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ ซึ่งเป็นผู้ส่งออกข้าวเกือบทั้งหมดของเวียดนาม ไปปรับซื้อผลผลิตข้าวจากเกษตรกรตามราคาขั้นต่ำ ซึ่งเป็นราคาขั้นต่ำ (Minimum purchase price or guaranteed purchase price) ที่เกษตรกรควรจะได้รับ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนการดำเนินการ ด้วยการให้สถาบันการเงินสนับสนุนสินเชื่อ (เช่น สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าปกติ หรือสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยภายในระยะเวลาที่กำหนด) ให้กับผู้ประกอบการที่ออกไปปรับซื้อผลผลิตข้าวจากเกษตรกรตามราคาขั้นต่ำ โดยผลกำไรขาดทุนจากการซื้อขายผลผลิตเป็นของเอกชนรายนั้นๆ ซึ่งพบว่าได้ผลสำเร็จระดับหนึ่ง โดยยังมีปัญหาทางปฏิบัติอยู่บ้าง จากการที่เอกชนบางรายไม่ได้ซื้อข้าวจากเกษตรกรโดยตรง แต่ซื้อจากผู้รวบรวมข้าว ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าวอย่างเต็มที่

ทั้งนี้ VFA จะเป็นผู้กำหนดราคาขั้นต่ำที่ใช้เป็นเกณฑ์ให้เอกชนไปปรับซื้อข้าวจากเกษตรกร โดยคำนวณจากตัวเลขประมาณการต้นทุนการผลิตข้าวแต่ละฤดูกาลผลิต จัดทำโดยกระทรวงการคลังของเวียดนาม ซึ่งในทางปฏิบัติจะให้เกษตรกรในพื้นที่เป็นผู้คิดคำนวณต้นทุนและราคาของผลผลิตเสนอขึ้นมาเพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคาซื้อขายผลผลิตข้าวที่เหมาะสมจากเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ เป็นราคาขั้นต่ำในตลาด ซึ่งรัฐบาลจะคิดคำนวณให้เกษตรกรมีกำไรจากการขายข้าวประมาณ ๓๐% ตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีเวียดนามที่ได้แถลงไว้เมื่อวันที่ ๓๐

มีนาคม ๒๕๕๓ โดยรัฐบาลได้กำหนดราคาซื้อข้าวจากเกษตรกรนับตั้งแต่ปี ๒๕๕๓/๕๔ เป็นต้นมา ณ ระดับราคาประมาณ ๕,๐๐๐ VND ต่อกิโลกรัม หรือประมาณ ๗.๗๕ บาท ต่อกิโลกรัม (ปัจจุบัน ๖๔๕ VND เท่ากับประมาณ ๑ บาท)

สำหรับการดำเนินการในฤดูกาลผลิตปัจจุบัน นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ให้การอนุมัติเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ให้ดำเนินโครงการรับซื้อข้าวรอบการผลิตปลายฤดูหนาว-ฤดูใบไม้ผลิ จากเกษตรกรเขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง ระหว่างวันที่ ๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๘ จำนวน ๑ ล้านตัน ตามระดับราคาซื้อขายข้าวขั้นต่ำ หรือราคาขั้นต่ำของรัฐบาล โดยธนาคารกลางของรัฐบาลเวียดนามให้การสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ย ๔ เดือน ให้กับภาคเอกชนที่ไปรับซื้อข้าวตามโครงการดังกล่าว ซึ่งโดยภาพรวมมีผลการดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

การส่งออกข้าว

การแข่งขันส่งออกข้าวที่เพิ่มมากขึ้นจากประเทศคู่แข่งสำคัญ ได้แก่ ไทย อินเดีย และปากีสถาน รวมถึงประเทศคู่แข่งส่งออกข้าวรายใหม่ เช่น กัมพูชา และเมียนมาร์ ทำให้ VFA ปรับลดเป้าหมายการส่งออกข้าว ปี ๒๕๕๖/๕๗ เหลือเพียง ๖.๕ ล้านตันข้าวสาร และสามารถส่งออกข้าวได้จริงตั้งแต่เดือนมกราคมถึงธันวาคม ๒๕๕๗ รวม ๖.๓๒ ล้านตันข้าวสาร เป็นมูลค่า ๒,๗๙๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ตามราคา FOB) หรือ ๒,๙๓๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ตามราคา CIF) ปริมาณส่งออกลดลงจากปี ๒๕๕๕/๕๖ ร้อยละ ๕ มูลค่าส่งออกลดลงร้อยละ ๓.๔๖ (ตามราคา FOB) อย่างไรก็ตาม คาดการณ์ว่าเวียดนามจะสามารถส่งออกข้าว ปี ๒๕๕๗/๕๘ และปี ๒๕๕๘/๕๙ ได้เพิ่มขึ้นเป็นปีละประมาณ ๖.๗ ล้านตันข้าวสาร มากเป็นลำดับที่ ๓ รองจากไทย และอินเดีย แต่มีแนวโน้มจะเผชิญการแข่งขันส่งออกข้าวจากประเทศคู่แข่งค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการแข่งขันจากประเทศไทย

ทั้งนี้ ภูมิภาคเอเชียยังเป็นตลาดส่งออกข้าวสำคัญที่สุดของเวียดนาม มีสัดส่วนในการส่งออกรวมกว่าร้อยละ ๗๐ ของการส่งออกข้าวทั้งหมด โดย “สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นตลาดส่งออกข้าวอันดับ ๑” ของเวียดนามเป็นปีที่ ๒ ติดต่อกันนับแต่ปี ๒๕๕๕/๕๖ ด้วยปริมาณการส่งออกประมาณ ๒ ล้านตันข้าวสาร หรือร้อยละ ๓๒ ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งหมดในปี ๒๕๕๖/๕๗ ลดลงประมาณร้อยละ ๑๐ เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการส่งออกข้าวไปสาธารณรัฐประชาชนจีน ปี ๒๕๕๕/๕๖ ซึ่งมีจำนวนประมาณ ๒.๒ ล้านตันข้าวสาร โดยเวียดนามตั้งเป้าหมายในปี ๒๕๕๗/๕๘ จะเพิ่มการส่งออกข้าวไปสาธารณรัฐประชาชนจีนให้สูงขึ้นเป็นประมาณ ๒.๔ ล้านตันข้าวสาร ซึ่งปัจจุบันเวียดนามเป็นประเทศที่สาธารณรัฐประชาชนจีนนำเข้าข้าวมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนเกือบร้อยละ ๕๐ ของปริมาณการนำเข้าข้าวทั้งหมด และคาดการณ์ว่าในปี ๒๕๕๗/๕๘ สาธารณรัฐประชาชนจีนจะเพิ่มการนำเข้าข้าวเป็นประมาณ ๔.๓-๔.๕ ล้านตันข้าวสาร จึงจะเป็นโอกาสที่เวียดนามจะขยายการส่งออกข้าวไปสาธารณรัฐประชาชนจีนเพิ่มขึ้น

สำหรับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียที่เป็นตลาดส่งออกข้าวสำคัญของเวียดนาม ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย โดยในปี ๒๕๕๖/๕๗ ฟิลิปปินส์เป็นตลาดส่งออกข้าวลำดับ ๒ รองจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยปริมาณการส่งออกประมาณ ๑.๕ ล้านตันข้าวสาร หรือประมาณร้อยละ ๒๔ ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งหมดของเวียดนามในปี ๒๕๕๖/๕๗ โดยเวียดนามตั้งเป้าหมายในปี ๒๕๕๗/๕๘ จะส่งออกข้าวไปฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ประมาณ ๑.๕-๒.๐, ๑.๑-๑.๕ และ ๐.๕-๑.๑ ล้านตันข้าวสาร ตามลำดับ ซึ่งล่าสุดเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๘ เวียดนามประสบผลสำเร็จชนะการประมูลข้าวของฟิลิปปินส์จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ ตัน นับเป็นครั้งที่ ๒ ในรอบปีที่เวียดนามชนะการประมูลข้าวของฟิลิปปินส์ หลังจากเมื่อต้นปีเวียดนามชนะการประมูลข้าวของฟิลิปปินส์จำนวน

๓๐๐,๐๐๐ ตัน และฟิลิปปินส์ยังมีความประสงค์จะเปิดประมูลข้าวอีกครั้งจำนวนประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน เพื่อเก็บสต็อกข้าวรองรับหากเกิดสถานการณ์ภัยแล้งกระทบต่อการผลิตข้าวของฟิลิปปินส์ในปี

นอกจากตลาดข้าวในภูมิภาคเอเชีย เวียดนามส่งออกข้าวไปอีก ๒ ตลาดสำคัญ ได้แก่ ตลาดในภูมิภาคแอฟริกาและสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ดี ข้าวที่เวียดนามส่งออกในปัจจุบันเป็นข้าวคุณภาพปานกลาง (ข้าว ๑๐% และข้าว ๑๕%) และข้าวคุณภาพต่ำ (ข้าว ๒๕% และปลายข้าว) เกือบครึ่งหนึ่งของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งหมด คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ ๔๕ ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งสิ้น โดยเป็นการส่งออกข้าวคุณภาพดี (ข้าว ๕% และข้าวหอม) ประมาณร้อยละ ๔๗ ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งหมด ซึ่งเวียดนามตั้งเป้าหมายจะขยายการส่งออกข้าวคุณภาพสูง (โดยเฉพาะข้าวหอมเวียดนาม) และข้าวเหนียว ให้เพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยหนึ่งในมาตรการที่รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายจะนำมาใช้ คือ การสร้างตราชื่อ (Brand name) ที่เป็นเอกลักษณ์ให้กับข้าวของเวียดนามภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ (๒๕๖๓) เพื่อส่งออกไปตลาดที่ต้องการข้าวคุณภาพสูง เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

อนึ่ง VFA ยังคงใช้มาตรการตามข้อบัญญัติ Ordinance 109/2010/ND-CP ในการขึ้นทะเบียนผู้ส่งออกข้าวควบคู่กับการกำหนดราคาส่งออกข้าวขั้นต่ำ (Minimum export price) เพื่อเป็นบรรทัดฐานการส่งออกข้าวของภาคเอกชน และการกำกับดูแลให้มีปริมาณและระดับราคาข้าวภายในประเทศเหมาะสม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้บริโภค โดยจะมีการออกประกาศกำหนดราคาส่งออกข้าวขั้นต่ำเป็นระยะ เช่น ล่าสุดได้กำหนดราคาส่งออกข้าวขั้นต่ำสำหรับข้าว ๒๕% ตันละ ๓๕๐ เหรียญสหรัฐ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๘

การส่งออกข้าวของเวียดนามจำแนกตามคุณภาพข้าวช่วง ๔ เดือนแรกของ ปี ๒๕๕๘ (หน่วยวัด: ตัน)

ภูมิภาค	ข้าว ๕%	ข้าว ๑๐%	ข้าว ๑๕%	ข้าว ๒๕%	ปลายข้าว	ข้าวเหนียว	ข้าวหอม	อื่นๆ	รวม
เอเชีย	๒๐๘,๔๘๘	๔๕,๖๒๔	๓๒๖,๖๖๖	๒๒๗,๗๙๙	๑๗๖,๓๔๒	๑๐๔,๙๘๑	๑๘๒,๘๓๘	๒๙,๔๐๑	๑,๓๐๒,๑๓๙
แอฟริกา	๘๑,๗๑๘	๖๓๐	๔,๕๕๐	๓๓	๗๕	๑๐	๑๓๓,๒๖๒	๑๕,๙๗๐	๒๓๖,๒๔๘
ยุโรป และ CIS	๑๙,๗๑๓	-	๑,๔๔๘	-	๒๒	๑๘๒	๔,๐๙๕	๗,๙๘๕	๓๓,๔๔๕
อเมริกา	๑๘๑,๗๒๘	๒๐๘	๔๗๙	-	๑	๒๔๔	๑๗,๑๑๘	๑,๔๔๖	๒๐๑,๒๒๔
ออสเตรเลีย	๔,๐๑๑	๓๗๕	๗๒๐	๕๐	๖๓๐	-	๓,๕๒๐	๒,๑๒๙	๑๑,๔๓๕
รวม	๔๙๕,๖๕๘	๔๖,๘๓๗	๓๓๓,๘๖๓	๒๒๗,๘๘๒	๑๗๗,๐๗๐	๑๐๕,๔๑๗	๓๔๐,๘๓๓	๕๖,๙๓๑	๑,๗๘๔,๔๙๑

การนำเข้า

แม้เวียดนามจะเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ แต่ก็มี การนำเข้าข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการบริโภค ซึ่งเกือบทั้งหมดนำเข้าจากกัมพูชา โดยคาดการณ์ว่าจะมีการนำเข้าข้าวจากกัมพูชา ปี ๒๕๕๗/๕๘ และปี ๒๕๕๘/๕๙ ประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ตัน และ ๕๐๐,๐๐๐ ตัน ตามลำดับ รวมทั้งนำเข้าข้าวเหนียวเล็กน้อยจากลาว

ทั้งนี้ การนำเข้าข้าวส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่เกษตรกรกัมพูชาเข้าพื้นที่ปลูกข้าวในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเกษตรกรเขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง ซึ่งผลิตข้าวเพื่อการส่งออกเป็นหลัก จะเข้าพื้นที่ในเขตกัมพูชาบริเวณใกล้เคียงกับพรมแดนของทั้ง ๒ ประเทศ เพื่อปลูกข้าวสำหรับการบริโภคในครัวเรือน

สรุปสถานการณ์ข้าวของเวียดนาม ปี ๒๕๕๖/๕๗ ถึงปี ๒๕๕๘/๕๙

รายการ	ปี ๒๕๕๖/๕๗		ปี ๒๕๕๗/๕๘		ปี ๒๕๕๘/๕๙
	USDA	ปรับปรุงใหม่	ประมาณการ		
			USDA	ปรับปรุงใหม่	
เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าว	๗,๗๘๘	๗,๗๘๘	๗,๗๗๐	๗,๗๐๐	๗,๖๖๐
ปริมาณสต็อกข้าวต้นปี	๘๖๓	๘๖๓	๘๒๔	๙๗๔	๘๒๔
ปริมาณผลผลิตข้าวสาร	๒๘,๑๖๑	๒๘,๑๖๑	๒๘,๒๕๐	๒๘,๐๕๐	๒๘,๑๖๐
ปริมาณผลผลิตข้าวเปลือก	๔๕,๐๕๘	๔๕,๐๕๘	๔๕,๒๐๐	๔๕,๘๘๐	๔๕,๐๕๖
ปริมาณนำเข้าข้าว	๓๐๐	๓๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๕๐๐
รวมอุปทานข้าว	๒๙,๓๒๔	๒๙,๓๒๔	๒๙,๔๗๔	๒๙,๔๒๔	๒๙,๔๘๔
ปริมาณส่งออกข้าว	๖,๕๐๐	๖,๓๕๐	๖,๗๐๐	๖,๗๐๐	๖,๗๐๐
ปริมาณบริโภคข้าว	๒๒,๐๐๐	๒๒,๐๐๐	๒๑,๙๐๐	๒๑,๙๐๐	๒๒,๐๐๐
ปริมาณสต็อกข้าวสิ้นปี	๘๒๔	๙๗๔	๘๗๔	๘๒๔	๗๘๔
รวมอุปสงค์ข้าว	๒๙,๓๒๔	๒๙,๓๒๔	๒๙,๔๗๔	๒๙,๔๒๔	๒๙,๔๘๔

หน่วยวัด

เนื้อที่ = ๑,๐๐๐ เฮกตาร์

ปริมาณ = ๑,๐๐๐ ตัน

อัตราแปรสภาพ = เนื้อข้าว ๖๒๕ กิโลกรัม ต่อข้าวเปลือก ๑ ตัน

ปรีชา วงศ์สกุลเกียรติ
 ส่วนการต่างประเทศ สำนักยุทธศาสตร์การเกษตร วิจัยประเมินผล และส่งเสริมกิจการพิเศษ
 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ
 มิถุนายน ๒๕๕๘

เอกสารอ้างอิง

- (1) **Vietnam: Grain and feed, Annual 2015,**
http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Grain%20and%20Feed%20Annual_Hanoi_Vietnam_5-5-2015.pdf
- (2) **Vietnam: Rice trade –Monthly, January 2015,**
http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Rice%20Trade%20%20Monthly_Hanoi_Vietnam_3-2-2015.pdf
- (3) **Vietnam: Rice trade –Monthly, February 2015,**
http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Rice%20Trade%20%20Monthly_Hanoi_Vietnam_4-10-2015.pdf
- (4) **Vietnam: Rice trade –Monthly, March 2015,**
http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Rice%20Trade%20%20Monthly_Hanoi_Vietnam_5-6-2015.pdf
- (5) **Vietnam: Rice trade –Monthly, April 2015,**
http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Rice%20Trade%20%20Monthly_Hanoi_Vietnam_6-2-2015.pdf
- (6) **Oryza April 2015 rice market review,** <http://oryza.com/22583/oryza-april-2015-rice-market-review>
- (7) **GIEWS country brief: Viet Nam,** <http://www.fao.org/giews/countrybrief/country/VNM/pdf/VNM.pdf>
- (8) **Rice export to encounter difficulties this year,**
http://www.vietrade.gov.vn/en/index.php?option=com_content&view=article&id=2258:rice-export-to-encounter-difficulties-this-year&catid=270:vietnam-industry-news&Itemid=363
- (9) **Rice shipments from Vietnam climbing on lower prices, China,**
<http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-03-10/rice-shipments-from-vietnam-seen-climbing-on-lower-prices-china>
- (10) **Rice outlook: May 2015,** <http://www.ers.usda.gov/publications/rcs-rice-outlook/rcs-15e.aspx>
- (11) **Vietnam aims to increase rice exports,** <http://www.asianewsnet.net/Vietnam-aims-to-increase-rice-exports-70352.html>
- (12) **Ministry seeks to develop a Vietnamese rice brand name by 2020,**
<http://www.riceoutlook.com/ministry-seeks-to-develop-a-vietnamese-rice-brand-name-by-2020/>
- (13) **Vietnam export prices rise for rice sought by PHL,**
<http://www.bworldonline.com/content.php?section=Economy&title=vietnam-export-prices-rise-for-rice-sought-by-phl&id=109005>
- (14) **Gaotrade Co -Vietnam rice export,** <https://www.linkedin.com/pulse/gaotrade-co-vietnam-rice-export-negri-franco>
- (15) **Crop subsidies in foreign countries: Different paths to common goal,**
<http://www.depts.ttu.edu/ceri/assets/pdf/CROP%20SUBSIDIES%202009%20handbook%20pdf.pdf>
- (16) **Rice value chain survey: Vietnam,** <http://www.germanfoodpartnership.de/wp-content/uploads/2014/08/GFP-Rice-Value-Chain-Survey-Vietnam.pdf>
- (17) **Who has benefited from high rice prices in Viet Nam?,**
<http://www.oxfamamerica.org/static/media/files/who-benefits-rice-prices-vietnam-full-๒๐๑๓๑๐๑๗.๑๗.๑๗.pdf>